

Zala 1911.06.04. 8-10. oldal

MESE.

Írta: Halis István.

Behunyom a szememet és tisztán látok magam előtt egy vendéglőt. Valami csodálatos fény-özöntől van elborítva, milyen fényesség csupán a régen elmúlt tündéralmokban szokott előfordulni. Nem valami nagy épület, hanem annyira tele van szivarfüsttel, hogy egyszerre otthonosan érzi magát benne az ember.

Kalitka függ az egyik falon. Benne szajkó madár, ki innen vigyáz a világi hiábavalóságra.

A szajkó csupán két szót mondott egész életében. Egyik ez volt: „Hust!” A másik meg ez: „Mátyás!”

És ezzel a két szóval mindent meg tudott értetni, amit csak akart. Így volt bizony, bármennyire hihetetlennek találja is az az ember, akinek módjában van gyönyörködni a szép asszonyok zengzetes beszédének kifogyhatatlan készletében!

Ha éhezett, azt kiáltotta a szajkó:

– Hust! Hust!

Máskor csöndesen ügyelt a vendégek diskurálására. És amikor valaki nagyot talált mondani, (például a Miksa császár alatt *Mekszikóban* elkövetett vitézségről), akkor a szajkó közberikoltott:

– Mátyás!

Persze a vendégek megértették a madárszót és nevetve leintették a mesélő vitézt, azt mondván:

– Hallod, mit szól a szajkó? Jó lesz megszüntetni az ánzágot!

Ha pedig a *boszniai* háremhölgyekkel történt kalandok kerültek szóba, akkor a szajkó kétszer háromszor is oda kiáltott:

– Mátyási Mátyás! Mátyás!

De leginkább kimutatta a füllentés iránt való ellenszenvét, ha valaki fontoskodva a *politikáról* beszélt. Ilyenkor bóbitás fejét keresztbe fordította a szajkó és szó nélkül, szigorúan nézett a fecsegőre. Mintha csak megmondta volna szóval:

– Hogyan lehet beszélni arról az ostobaságról?

A vendégek figyelni kezdték a misztikus tollazatú szajkót és lassankint rájöttek, hogy az tulajdonképpen nem madár, hanem tökéletesebb teremtés. Talán valami elvarázsolt bölcs, kinek büntetés gyanánt madár-testben kell végig élni egy életet.

Ebben a vendéglőben azonban nemcsak a madár volt ilyen különös.

Már maga a vendéglő neve is furcsa volt: „Kozma!” Ugyan ki hallott ilyen elnevezésű rendes vendéglőt?

Hát még ha tudjuk, hogy abban a furcsa vendéglőben nem nézett senki se pénzre se rangra! Ez volt a legsodálatosabb dolog, mert hiszen mink „adózó polgárok” akkor lehetünk a földön hosszú életűek, ha imádjuk a pénzt és a sárba borulunk rang előtt!

Kozmánál ilyen együgyű címezgetés járta: „Tanár úr! Kapitány úr! Bognár úr! Szomszéd úr! S ha néha oda tévedt valami potrohos ember, ki aranylánca fitogtatása közben ráütött az asztalra és kinyilatkoztatta, hogy ő úr, mert fizet, hát azt menten kilódította a *vendéglősné* ügy, hogy a lába se érte a földet. Asszony dobta ki! Nem is jött oda többet hencegni sohasé!

Ha már az asszony ilyen volt, hát még az ura milyen különös lehetett! Csakúgy dült a pénz a házhoz és a vendéglős lutriból akart meggazdagodni! Egész jövedelmét lutriba hordta.

Persze sohasem nyert. Mérgében imígy fenyegetőzött minden húzás után:

Az üdvösségit! Ha sokat vekszál ez a rongyos lutri, hát elmegyek Göcsejbe földesúrnak!

Ebben a vendéglőben volt, mint minden mesebeli házban szokott lenni, egy mostoha leány is. A Hamupipőke! Igaz, hogy itt Mariskának hívták. Nem volt neki hozománya, de mindenki meg volt győződve, hogy ennek a Hamupipőkének maga a tündér királyné ad hozományt.

Csak hogy Mariskát senki se gyötörte, mint a mesebeli Hamupipőkét, hanem inkább szerelmes volt bele az egész vendégsereg, a kedvét kereste még a mostohája is! A ringó járású, pajzán, barna leánynak égő szeme mindenkit megigézett.

Néha néha Hamupipőke is tett a lutriba, mikor „biztos nyeresre” volt reményeség. Mutyiban szokott lutrizni egy hosszú hajú ifjúval, aki fogyatékos tudományát így próbálta érvényesíteni.

De a legkülönösebb mégis az volt, hogy rengeteg ember járt abba a furcsa vendéglőbe. Annyi italt a város valamennyi korcsmájában sem fogyasztottak, mint abban az egyben. És az a sok ember mind el tudott férni a kicsi vendéglőben! Mintha a falak észrevétlenül mindig széjjel mentek volna annyira, hogy elég térség legyen.

Sőt még a vendégek is különösek voltak egytől egyig!

Amikor belépett mindenki köszöntött minden vendéget. Aztán oda telepedett le, ahol többen ültek, ahelyett hogy „szabad asztalt” keresett volna. Nem keresték senkinek se foglalkozását, se vallását, se politikáját.

Papok is jártak oda. A luteránus tiszteletes, a rác pap, meg a kálvinisták akkoriban alapított új egyházának első papja, ki azelőtt piárista volt. A piáristák közül öten voltak törzsvendégek. És mindannyian pompásan érezték magukat.

Annyi rendkívüli eset történt ott, hogy szinte hihetetlen.

Például a rác pap ámbár egy szót se tudott magyarul, mégis bármily sokszor kellett inni „szegény magyar hazánkért”, mindannyiszor akkorát ivott, hogy csakúgy rengett a szakáll a erőlködés miatt.

Az meg valóságos csoda volt, hogy a luteránus pap, hogyan tudott veszíteni mindennap a (felsős) kalábriászbán, mikor olyan kevés volt a jövedelme, hogy abból megélni sem lehetett?

Hát az nem volt-e valami titkos dolog, mikor a vendéglős minden szó nélkül öt liter bort öt üvegben egyszerre az asztalra tett? És ez igen gyakran megtörtént,

mert ez a rejtelmes intézkedés nem volt más, mint a piáristák érkezésének bejelentése. Megjöttek mindjárt, mintha megéreztek volna, hogy várják őket. Alighanem az ablakon keresztül vigyázta jöttüket a vendéglős, ki akkor is öt üveg bort hozott az asztalra, ha egyetlen piárista jelent meg az öt közül. Vidám emberek voltak mindannyian, kik úgy tartották, hogy egy-két pohár bortól ez a világ föl nem fordul.

A kálvinista lelkész „papunk” címet kapott vigasztalásul, mert a vendégek között csupán neki nem volt egyetlenegy híve sem. Néha elfelejtette, hogy nincs rajta a reverendája és új vallásának igazát kezdte emlegetni a más vallások rovására. Úgy szokták elhallgattatni, hogy *megdicsérték*. Átkiáltottak a szomszéd asztalhoz:

– Őrnagy uram! Hallgassa csak, milyen szépen prédikál a papunk! Nem hiában piárista volt!

Ha már a papság is ilyen különös jókedvű nép volt, hát el lehet gondolni, milyen lehetett a többi közönséges vendég!

A rác tanítót például a jókedv majdnem fölvetette. Nem csoda, mert a tisztsége után negyven évig húzta a tanítói fizetést, de sohase volt egyetlenegy tanítványa se. Mindenkiel szeretett kötődni s mulatozás közben olyanokat ütött öklével a mellére, csakúgy döngött és azt szokta kiáltani:

– Senkitől se félünk, csak az úristentől!

Volt azonban egy gyöngéje. Féltette pompásan ívelt görög orrát. És ennél szokták megsebesíteni, miként Akhillest a sarkánál. Mikor leginkább verte a mellét, akkor kiáltották rá:

– Megállj! Majd halálod után gyertya koppantó lesz a hegyes orrodból!

Erre aztán elhallgatott mindjárt. Igaza is volt. Mert milyen rettentő lett volna, ha az orrát felhasználnák koppantónak és orr nélkül kellene jelentkeznie a más világon! Vagy talán a tündér országban!

Itt van ni! Elszóltam magamat! Nem lett volna szabad elárulnom, hogy a vendégek nem lehettek közönséges emberek, hanem olyan lelkek, kik valami tündér világban voltak valamikor, de arra lettek ítélve, hogy emberi életet kell végig élniök, mielőtt újra visszajuthassanak az előbbi fényes világba!

Hogyan is lehetne másképp megmagyarázni, hogy Kozmánál a *kefekötő* is olyan okosan beszélt, hogy sohase lehetett tudni, mikor józan?

A vidám bádogos pedig miért énekelte mindig a „matrózok indulóját”, hiszen sohase látott se tengert, se hajót?

Aztán hogyan lehetne másképp megérteni azt a vendéget, akit földi életében Kájzer Aladárnak hívtak? Rajta lehetett leginkább észrevenni, hogy nem közönséges ember. Az éjjeli mulatozások után ami megmaradt pénze, azt mindig ezüstre váltotta és elszórta az utcai kövecs-kupacokra, amikor úgy reggel tájban hazabandukolt. A szétszórt pénz akárhányszor tíz-tizenöt forintot is kitett úgy a hónap elején. Ilyenkor az arca csakúgy ragyogott. Boldog volt, hogy jó cselekedetét mívelhetett! Azt szokta mondani:

– Had örüljenek a szegények, akik megtalálják!

– És ennek a nagyszívű embernek az osztrák-magyar banknál kellett hivataloskodni! Micsoda gyötrelmeket állhatott ki mindennap a pénzes zsákok között, melyeknek tartalmát nem szórhatta szét a szegények közé? De így is megjárta, mert amint azt földi eszünkkel természetesnek találjuk, a bank nagyon sietve csapta el az állásából. Egyik nap még a pénzt raktározta s másnap már útban volt Stambulba a szegénység felé.

A vendéglőbe jártak katonák is.

Többi között egy főhadnagy. Szeretelmű kedves ember. Szerb nemzetiségű volt, de rendkívül szívesen barátkozott a magyarral. Azt szokta mondani:

– Mindegy akár szerb, akár török, akár magyar valaki, s akármilyen vallású! Csak becsületes ember legyen! *Úgyis együtt leszünk a másvilágon!*

Magyarul hiba nélkül beszélt. Szerette mindenki.

Egyik éjfél után a vendéglőből a főhadnagy elment kávéházba és kártyázott. Máskor is megtette ugyan, de ekkor valami különös történt.

A főhadnagy zsebében volt a legénység zsoldja. Igaz, hogy nem sok. Tán kétszáz forint se volt az egész.

Mivel pedig vesztett a kártyán, hát minden különös aggodalom nélkül megszerkírozott pár forintot a legénység pénzéből. Hátha visszanyeri, amit elvesztett? Legrosszabb esetben reggel megtéríti a lakásán levő pénzéből.

Csakhogy veszekedett pehje volt. Mire észrevette magát, már elúszott a zsold nagy része. Többet vesztett immár, mint amennyit pótolni tudott volna. Megrettent. Elvesztette fejét és „futott a pénze után”.

És elvesztett mindent az utolsó fillérig. Reggel felé ment el a kávéházból.

Többet nem látta senki ez életben. Keresték itt, keresték ott, de senkise tudta megmondani hol van.

Mert másnap ki kellett volna osztani a zsoldot. És a főhadnagy eltűnt.

Persze a népség mindjárt öngyilkosságra gondolt, mert „szégyenfolttal nem lehet élni!”

Alig huszonnégy óra múlva „patrol” járt szerteszét a városban s később másik őrzőjárat a határban. A főhadnagyot keresték.

Mindenki róla beszélt és mindenki sajnálta a derék embert.

A hosszú haj tulajdonosa azon a napon történetesen csupán esti kilenc óra tájban vetődött a vendéglőbe, pedig máskor délután is ott szokott lebzselni. Tudniillik már ebéd után elindult sétálni a szabadba. Az esztendő leghosszabb napja volt s a természet leírhatatlan szépsége lebilincselte a sétálót. Elfelejtett kellő időre hazajönni.

Pogány apáink Istene. Nap! Te Ős! A te végtelen pompádtól szikrázott az erdő mező! Mindent átjárt a teremtő világosság.

A szem előtt ezer fény ragyogott az égről, a földről, a fákról. Csupa kápráztató szín volt minden. *A természet nem tűri a feketét.*

Mikor elkésve betért a sétáló a vendéglőbe, azt mondta szemrehányás gyanánt Hamupipőke:

– Maga az oka, hogy ha nem nyer! Miért nem jött el délután? Mert most a lutrin igazán ternót csinállok!

Aztán elmondta Hamupipőke az esetet. Az éjjel a főhadnagy jelent meg álmában. Egyik kezében papirost tartott, másik kezével rámutatott a papíron levő számokra. Három szám volt a papírra írva, s mind a három véres volt. Nyilván azt akarta a főhadnagy, megértetni, hogy azt a három számot *piros* színben fogják kitenni a lutris bolt elé tenni, mert *nyerő számok* lesznek.

Hamupipőke egész nap várt a fiatal úrra, hogy mutyiban lutrizzanak, de mivel nem jött, hát az utolsó negyed órában ő maga rakta meg a három számot.

Nem várhatott, mert másnap a húzás.

Reggel aztán az emberek csoportba verődve kérdezték egymástól a nagytrafik előtt, hogy ki nyerhetett? Mert a kitett öt szám közül három piros volt. Tehát valaki nyert!

Persze, önök már kitalálták, hogy a három piros szám az volt, amelyet az álomban a főhadnagy mutatott, mert önök tudják, hogy a megálmodott számokat szokták kihúzni.

Rögtön elterjedt a rendkívüli eset híre. Kozmánál a különböző vallások papjai még aznap egyetértőleg megállapodtak abban, hogy csoda történt, és hogy a csodát meg kell ünnepelni áldomással.

A hosszú hajú ifjú pedig még másik csodáról is tudott. Másnap ugyanis álmában megjelent neki a szajkó, és egyik lábát a csőréhez tartván, gúnyosan mondta:

– Így jár, aki detronizált istennel barátkozik. Persze: hosszú haj, rövid ész!

Amiként már határozatba ment: a vendégek nagy áldomást ittak Kozmánál. Az erős mulatás folytán a bádogos úgy ingadozott, mintha vihartól dobált hajón volna, s úgy ordította, mintha legalább száz matrónak kiáltaná:

„Föl matróz a hajó fedélzetére!

Föl matróz, az ég vigyáz reánk!”

A kefekötő is annyira boldog volt, hogy azt se tudta, gyöngéd kéz simogatja-e, vagy rókát fogott?

A tanító úgy verte a mellét, mintha egyáltalán nem féltene az orrát, és bátor hangon kiáltozta:

„Sóse halunk meg!”

Papunk magát a rác pópát akarta áttéríteni. Gyönyörűen érvelt Kálvin mellett. A pópa nem vitatkozott. Szót se szólt, csak mosolygott és szünet nélkül ivott „a magyar vallásért.”

Mivel pedig a hónap utolsó napja volt s így pénzhiány uralkodott, Kajzer Aladár tehát kényszerült a kabátját meg a kalapját helyezni a kövecs-kupacra a szegény emberek számára.

Ezek a jelenségek azt mutatják, hogy az áldomás „túllépte a rendes kereteket”.

A főhadnagyot pedig három nap múlva találták meg a kukorica között, mely olyan volt, mint valami fiatal erdő s emiatt nehezen akadtak rá. Később sétatér lett az a szántófield s az út mellől elvitt kőkeresztet odahelyezték, hol a főhad-

nagy feküdt. Persze halott volt már. Hangyasereg lepte be egészen, szinte feketéllett a teste. Már ki is kezdték imitt-amott. Az arcon meg a kézen. Csak a ruhájáról és az alakjáról ismerték föl a három nap előtt még délceg katonát. Meg a mellette talált pisztolyról.

Igaz részvétet keltett a főhadnagy esete. Temetésénél teljes katonai parádét adtak neki. Mert a katonáéknál is emberi kiengesztelő érzés szerint cselekednek, ha szabályszerűen lövi magát föbe valaki.

A rác temetőbe temették és emléket állítottak sírja fölé. Persze *gót betűs* német nyelvű fölírás került a sírkőre. Mert ilyen dukál a katonának. A mi nyelvünkre fordítva ez az értelme a feliratnak:

„Moncsilovics Emilnek
állította
az Ernő ezred tisztikara.”

Tehát a főhadnagy halála kellett ahhoz, hogy a Hamupipőkének meg legyen a hozománya! Mert ezen a módon adta meg a hozományt a tündér királyné, kinek intézkedései előttünk közönséges népek előtt megfoghatatlanok.

S minthogy megvolt a hozomány, tehát eljött Hamupipőkéért az a legény, aki neki volt szánva. Következő májusban már meglakták a lakodalmat.

Mivel pedig ez a mese olyan rendkívüli, tehát a lakodalom se lehetett közönséges. Hetedhét országra szólott. Kint a *Szabad-hegyen* tartották az öreg prókátor szőlejében, kinek szíve nyolcvan éves korában is fiatal maradt.

Volt minden a lakodalmon, mit csak megkíván az ember. A szabad ég alatt mulattak. A fűszeres, balzsamos, gyönyörű éjszakán szakadatlanul csattogtak a fülemilék a hangos vigasság dacára. Az ég csillag miriárdja szokatlan fénnel ragyogott. Nem is volt éjjeli sötétség, hanem valami misztikus félhomály.

A tavasz teremtő ereje érzett mindenütt. Szerelmet lehelt a levegő, szerelemtől hajladozott a bokor lombja és szerelmesen simult egymásra minden fűszál.

Hajnalig táncoltak a bársony pázsiton a harmatos menyecskék. De azért a szőlőt nem verte el a jég!

– Azóta elmúlt negyedszáz esztendő. Időben ez éppen annyi, mint a repülő madár szárnyának egy billentése.

És ezalatt a rövid idő alatt minden megváltozott.

A vendéglős megvalósította fenyegetését: elment földesúrnak.

A szakállas pap meg a jókedvű tanító ugyanabba temetőbe került, melybe a főhadnagy. Sírjuk fölé *cirill betűs* szerb nyelvű írással ellátott kettős kereszt állítatott.

Hamupipőke pedig a danoló bádoggossal, borotvált pappal, meg az okos keféköttővel együtt másik temetőbe vitetett, hol egyszerű kereszt a jel és *latin betűs* magyar nyelvű a felirat.

Papunkat a régi magyar vallás bajnokának, Kupának országában, Somogyban temették el. Sírjára akác-fejfát faragtak, melynek oldalán a tulipános cifraság, csúcsán pedig a csillag magyar pogány hagyományt őriz.

A vidám népek tehát sok mindenféleképpen el vannak választva egymástól.

Hanem azért együtt vigadnak. Meg is láthatja őket az az ember, aki éjnek évadján nem fél járni az erdőben. Ott a bokrok tisztása között tündérlányok táncolnak a hold sugarában, és velük vannak a néhai embertársak. Vidáman kacagnak mindenféle bolondságon.